

FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA

[Jild: 03 Nashr: 11 (2024)]

www.mudarrisziyo.uz

BO'LAJAK HAMSHIRALARDA KASBIY IDENTIFIKATSIYANI SHAKLLANTIRISHGA IJTIMOY TA'SIRLAR

Qadirova Shahnoza Saidabdullayevna

Urganch tumani tibbiyot birlashmasi 28-poliklinika oila shifokori

Annotatsiya: Ushbu maqola kelajakdagi hamshiralarda kasbiy identifikatsiyani shakllantirishga ko'p qirrali ijtimoiy ta'sirlarni o'rganadi. Ta'lim madaniyati, OAVlardagi tasvirlar, mentorlik va tengdoshlararo muloqotlar kabi omillar o'rganilib, ularning barchasi talabalarning sog'liqni saqlash sohasidagi vazifalari va mas'uliyatlariga bo'lgan qarashlarini qanday shakllantirishiga e'tibor qaratilgan. Ijtimoiy elementlar va shaxsiy tajribalar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni tahlil qilish orqali, ta'lim strategiyalarini yaxshilash bo'yicha ko'rsatmalar beriladi, bu esa talabalarning mustahkam kasbiy identifikatsiyani shakllantirishlariga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kasbiy identifikatsiya shakllanishi, hamshiralik ta'limi, ijtimoiy ta'sirlar, ta'lim madaniyati, hamshiralikda mentorlik, oav tasvirlari, tengdoshlararo muloqotlar, sog'liqni saqlashda kasbchilik

Hamshiralik ishi talabalarida kasbiy shaxsni shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, ta'lim va klinik sharoitlarda ijtimoiy omillar sezilarli darajada ta'sir qiladi. Ushbu jarayonning markazida akademik muassasalar va sog'liqni saqlash muhitida ijtimoiylashuv tajribasi orqali uzatiladigan me'yorlar va qadriyatlar mavjud. Akademik o'quv dasturlari nafaqat kasbiy kompetentsiya uchun zarur bo'lgan nazariy va amaliy asoslarni ta'minlabgina qolmay, balki kasbiy xulq-atvor va axloqiy me'yorlarga oid taxminlarni ham nozik tarzda ifodalaydi. Ushbu ta'lim konteksti o'quvchilarning hamshira bo'lish nimani anglatishini anglashini shakllantirishga yordam beradi, ularning shaxsiy qadriyatlarini kasbiy mas'uliyat bilan uyg'unlashtiradi.

Bundan tashqari, sog'liqni saqlash muassasalarida tashkiliy madaniyatning ta'sirini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Tajribali hamshiralalar va boshqa tibbiyot xodimlari tomonidan modellashtirilgan munosabat va xatti-harakatlar talabalarning kasbiy shaxsini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ushbu rol modellari professional amaliyotning muhim tarkibiy qismlari bo'lgan hamshiralik etikasi, bemorlarning o'zaro munosabati va jamoaviy ishning haqiqiy dunyoda qo'llanilishini namoyish etadi. Sog'liqni saqlash muhiti madaniyati, u hamkorlikni, doimiy o'rganishni va kasbiy hurmatni rivojlantiradimi, talabalar o'zlarining sohadagi rollarini qanday qabul qilishlariga bevosita ta'sir qiladi.

Abdullaeva, M.M. - Ushbu maqolada hamshiralar o'rtasida professional identifikatsiya jarayonining psixologik xususiyatlari va uning ta'lim muassasalarida qanday rivojlanishi muhokama qilinadi[1].Abulxanova-Slavskaya, K.A. - Hamshiralik talabalarining shaxsiy o'sishi va kasbiy identifikatsiyani shakllantirishda qanday qilib o'zini o'zi anglash jarayoni muhimligini tahlil qiladi. Bu, talabalar o'z professional rolini qanday qabul qilishlariga yordam beradi[2].Akbieva, Z.S., Ternovskaya O.P., Shneyder L.B. - Bu tadqiqot kasbiy faoliyat va professional identifikatsiyaning shakllanishida karyera psixologiyasining ahamiyatini ko'rib chiqadi. Hamshiralar uchun bu, kasbiy faoliyatini shakllantirishda muhimdir[3].Ananev, B.G. - Bu asar hamshiralar uchun professional bilim va ko'nikmalarning o'rganilishi jarayonida sezgi bilimining rolini tahlil qiladi[4].Asmolov, A.G. - Professional identifikatsiya jarayonida madaniy-istorik rivojlanish va shaxsiy o'sishning ahamiyatiga e'tibor qaratadi, bu hamshiralar uchun o'zlarining professional qadriyatlarini shakllantirishda muhim bo'lishi mumkin[5].Belinskaya, Ye.P. - Ijtimoiy rollar va ularning hamshira talabalarining o'zaro muloqotda qanday qabul qilinishi haqida tushunchalarni taqdim etadi, bu esa ularning kasbiy identifikatsiyasini shakllantirishga ta'sir qiladi[6].Derkach, A.A. - Akmeologik yondashuvlarni qo'llagan holda hamshiralar kasbiy o'sishida shaxsiy va kasbiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash usullarini taqdim etadi[7]. Erikson, E. - Hamshiralar uchun kasbiy identifikatsiyaning psixoanalitik tahlili, ularning o'z-o'zini anglashida davom etuvchi o'zgarishlarni ko'rib chiqadi[8]. Maslou, A. - Hamshiralar o'z kasbiy faoliyatlarida o'zlarini qanday his qilishlarini va kasbiy identifikatsiyalarini qanday shakllantirishlarini tushunish uchun motivatsiya va o'z-o'zini amalga oshirish nazariyalarini taqdim etadi[9].

Tengdoshlarning o'zaro ta'siri hamshira talabalari o'rtasida kasbiy qadriyatlar va xulq-atvorni rivojlantirishning yana bir muhim elementidir. Ushbu munosabatlar o'quvchilar o'zlarining kasbiy munosabati va xatti-harakatlari haqida fikr yuritishlari va baholashlari mumkin bo'lgan ijtimoiy oynani ta'minlaydi. Norasmiy suhbatlar, guruh loyihalari va hamkorlikdagi klinik topshiriqlar orqali talabalar bilim almashadilar, bir-birlarining taxminlariga qarshi chiqadilar va hamshiralik amaliyoti va axloqini jamoaviy tushunishga hissa qo'shadigan tajriba almashadilar.

Tengdoshlar bilan munosabatlar dinamikasi, shuningdek, qo'llab-quvvatlash yoki aksincha, raqobat muhitini yaratish orqali professional shaxsga ta'sir qilishi mumkin. Tengdoshlarning ijobiy ta'siri kasbiy standartlarni mustahkamlashi va axloqiy xulq-atvorni rag'batlantirishi, o'zaro hurmat muhitini va umumiy o'quv maqsadlarini rivojlantirishi mumkin. Aksincha, raqobat yoki salbiy xatti-harakatlar keng tarqalgan muhit nizolarga va professional o'zlikni anglashning zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Guruhdagi munozaralar va mulohaza yuritish amaliyoti orqali ushbu dinamikani hal qilish salbiy ta'sirlarni yumshatishga yordam beradi va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarning kasbiy rivojlanishga ijobiy ta'sirini kuchaytiradi.

Ta'lim muassasalarining madaniyati hamshira talabalarining kasbiy shaxsini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu madaniy asos ta'lim muhitini belgilaydigan missiya, qadriyatlar, siyosat va amaliyotlar orqali qurilgan. Hamshiralik ishi talabalari uchun kasbiy shaxs nafaqat ular o'rgatgan narsaga, balki ular qanday o'qitilganiga va ular o'rganadigan muhitga qarab ham shakllanadi. G'amxo'rlik

madaniyati, axloqiy amaliyot va bemorga yo'naltirilgan qadriyatlarni ta'kidlaydigan ta'lim muassasalari talabalarining g'amxo'rlik qiluvchi va tibbiyot mutaxassislari sifatida kelajakdagi rollarini qanday qabul qilishlariga bevosita ta'sir qiladi.

O'quv rejasi, pedagogik yondashuvlar, professor-o'qituvchilarning kasbiy xulq-atvori kabi elementlar talabalar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Misol uchun, axloqiy dilemmalarni o'z ichiga olgan amaliy tadqiqotlarni birlashtiradigan va aks ettirish amaliyotini targ'ib qiluvchi o'quv dasturi talabalarni o'zlarining rollari va qarorlarining bemorni parvarish qilishdagi ta'siri haqida tanqidiy fikrlashga undaydi. Xuddi shunday, bemorlar va talabalar bilan o'zaro munosabatlarida mehr-shafqat, professionallik va halollikni ko'rsatadigan professor-o'qituvchilar hamshiralik kasbining ideal xususiyatlarini o'zida mujassam etgan namuna sifatida harakat qilishadi.

Oila va jamiyatning umidlari hamshiralik talabalarining kasb tanlashlari va kasbiy shaxsiyatlarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ijtimoiy nuqtai nazardan, hamshiralik ko'pincha g'amxo'rlik va hamdardlikka bag'ishlangan olijanob kasb sifatida qaraladi, bu hurmatli va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan rolni bajarishga intilayotgan shaxslarni jalb qilishi mumkin. Sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislarga altruistik g'amxo'rlik qiluvchilar sifatidagi jamiyatning qarashlari talabaning kasbga bo'lgan sadoqatini kuchaytirishi mumkin, bu esa ushbu qadriyatlarga mos keladigan o'ziga xoslik hissini uyg'otadi.

Oilaviy jabhada umidlar juda xilma-xil bo'lishi mumkin, lekin ko'pincha kasb tanlashda qo'llab-quvvatlovchi yoki yo'naltiruvchi rol o'ynaydi. Ayrim talabalar uchun sog'liqni saqlash xizmatining oilaviy an'analari ularni hamshiralikka kirishga undashi mumkin va shu bilan oilaviy qadriyatlar va umidlar bilan chambarchas bog'liq bo'lgan professional o'ziga xoslikni rivojlantirishi mumkin. Boshqa hollarda, oilalar o'z a'zolaridan nufuzli yoki iqtisodiy jihatdan barqaror martabalarda muvaffaqiyatga erishish uchun katta umidlar qo'yishlari mumkin, bulardan biri hamshiralikdir. Oilaning ta'siri o'quvchilarning kasbiy rivojlanishi uchun kuchli motivatsion asos bo'lishi mumkin, lekin ayni paytda ularning kasbiy shaxsiyatini shakllantirishga ta'sir qiladigan bosimni keltirib chiqarishi mumkin, ayniqsa, ularning hamshiralikdagi shaxsiy manfaatlari oilaning kutganlariga zid bo'lsa.

Ta'lim muassasalari va oilalar hamshiralik ishi bo'yicha talabalarining kasbiy shaxsiyatlarini turli yo'llar bilan bo'lsa-da, sezilarli darajada shakllantiradi. Axloqiy amaliyot, kasbiy xulq-atvor va aks ettiruvchi ta'limni qo'llab-quvvatlovchi muhitni rivojlantirish orqali ta'lim muassasalari o'quvchilarga kuchli va ijobiy professional shaxsiyatni rivojlantirishga yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, oila va jamiyatning umidlarini shaxsiy martaba maqsadlari bilan tushunish va moslashtirish talabalarga o'z kasblarini ishonch va aniq maqsadni his qilishlariga yordam beradi.

Klinik joylashtirish va real dunyo tajribalari hamshiralik ishi talabalarining kasbiy shaxsini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, nazariy bilimlar va amaliy qo'llash o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Ushbu tajribalar talabalarga hamshiralik ishi haqiqatlari, jumladan, bemorlarni parvarish qilish, qaror qabul qilish jarayonlari, fanlararo jamoaviy ish va sog'liqni saqlash sharoitlarining hissiy murakkabliklarini ochib beradi. Ushbu joylashtirish orqali talabalar faqat sinf sharoitida muhokama qilgan amaliy qiyinchiliklar va axloqiy dilemmalarga duch kelishadi, bu ularning kasbiy o'ziga xosligini aniqlaydi va shaxsiy qadriyatlarini hamshiralik kasbining me'yorlariga moslashtiradi.

Bundan tashqari, klinik tajribalar ko'pincha talabalarga sog'liqni saqlash jamiyatiga tegishli bo'lish hissini beradi. Ushbu kasbiy muhitga kirish ularga bemorlarni parvarish qilish jarayonlarini kuzatish va

ishtirok etish, ish joyi madaniyatini tushunish va sohadagi kelajakdagi rollarini tasavvur qilish imkonini beradi. Ushbu tajribalarning amaliy tabiati hamshiraning bemorning natijalari va tibbiy yordam ko'rsatishdagi rolini chuqurroq tushunishga yordam beradi, ularning kasbga bo'lgan sadoqatini va identifikatsiyasini mustahkamlaydi.

Mentorlik va namuna olish hamshiralik ishi talabalarining kasbiy shaxsiyatini shakllantirishning muhim tarkibiy qismidir. Samarali murabbiylar talaba hamshiraning rivojlanish sayohatida yo'l-yo'riq, namuna va yordamchi sifatida ishlaydi. Ular professional hamshiralardan kutilgan qadriyatlar, ko'nikmalar va xatti-harakatlarni etkazishda muhim rol o'ynaydi. Mentorlar talabalarga sog'liqni saqlash muhitining murakkabliklarini yo'naltirishda yordam beradigan yo'l-yo'riq, fikr-mulohaza va yordam beradi, shu bilan birga o'sish va kasbiy rollariga ishonchni oshiradi.

Hamshiralik ishi bo'yicha namunalar talabalarining kasbga bo'lgan munosabatiga, axloqiy me'yorlarga va bemorni parvarish qilish majburiyatiga ta'sir qilishi mumkin. Kasbiy kompetentsiya, axloqiy yaxlitlik va shaxsiy hamdardlikni namoyon etadigan namunalarni kuzatish talabalarni ushbu xatti-harakatlarga taqlid qilishga ilhomlantirishi mumkin. Ijobiy o'rnak olish kasbga nisbatan g'urur va mas'uliyat hissini uyg'otishga yordam beradi, kasbiy shaxsni shakllantirishni kuchaytiradi. Aksincha, salbiy namuna olish, agar talabalar noprofessional xatti-harakatlar yoki axloqsiz amaliyotlarga duchor bo'lsalar, umidsizlikka va ziddiyatli kasbiy shaxsga olib kelishi mumkin.

Hamshiralik ishi talabalariga mustahkam kasbiy shaxsni shakllantirish uchun zarur bo'lgan tajriba va yo'l-yo'riqlar bilan ta'minlashda klinik joylashtirish va murabbiylik muhim ahamiyatga ega. Ushbu elementlar nazariy bilimlarni amaliy donolikka aylantirishga yordam beradi, axloqiy amaliyotni targ'ib qiladi va hamshiralik kasbining ideallariga umrbod sodiqlikni ilhomlantiradi.

Ommaviy axborot vositalari va adabiyotlarda hamshiralik ishi tasviri hamshiralik ishi talabalarining tasavvuriga va ularning kasbiy shaxsiyatini shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ommaviy axborot vositalari vakillari hamshiralik kasbining nufuzi va jozibadorligini oshirishi yoki uning murakkabligi va tanqidiy fikrlashni buzadigan stereotiplarni targ'ib qilishi mumkin. Hamshiralarni bilimdon, rahm-shafqatli va bemorni parvarish qilishda muhim rol o'ynaydigan ijobiy tasvirlar talabalarni ilhomlantirishi va ular tanlagan kasbidan faxrlanish tuyg'usini oshirishi mumkin. Bunday tasvirlar ko'pincha hamshiraning bemorlarni himoya qilish, qarorlar qabul qilish va fanlararo sog'liqni saqlash guruhlaridagi rolini ta'kidlab, sog'liqni saqlash sohasida hurmat qilinadigan professional qadriyatlarga mos keladi.

Aksincha, ommaviy axborot vositalari va adabiyotlar shifokorlarning oddiy yordamchilari sifatida hamshiralarning klişelarini davom ettirsa yoki haqiqiy asossiz sensatsiyaga e'tibor qaratsa, bu kasb haqida noto'g'ri tasavvurga olib kelishi mumkin. Bu talabalarining kasbiy identifikatoriga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa umidsizlikka yoki hamshiralik amaliyotining haqiqiy ko'lamini tan olmaslikka olib kelishi mumkin. Ta'lim dasturlari kurs ishlarida tanqidiy munozaralar va mulohaza yuritish orqali ushbu tasvirlarni ko'rib chiqishlari kerak, talabalarga o'z kasblari ommaviy va madaniy hikoyalarda qanday tasvirlanganligini tushunishga va tanqid qilishga yordam beradi.

Hamshiralik ishi talabalarini kasbiy shaxsni shakllantirishda bir qator qiyinchiliklarga duch kelishadi, jumladan rolni chalkashtirish, bemorni parvarish qilish bilan bog'liq hissiy mehnat va stress va charchashga olib kelishi mumkin bo'lgan kasbning yuqori talablari. Talabalikdan amaliyotchi hamshiraga

o'tish ham noaniqlik va xavotirni keltirib chiqarishi mumkin, chunki talabalar professional standartlarga javob berishga va sog'liqni saqlash jamoasida o'z o'rnini topishga intiladi.

Ushbu muammolarni hal qilishda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash muhim rol o'ynaydi. Tengdoshlar, murabbiylar va o'qituvchilar tomonidan qo'llab-quvvatlash talabalarning chidamliligi va hamshiralik ta'limi va amaliyotidagi bosimlarni engish qobiliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash guruhlari tajriba va qiyinchiliklarni almashish, o'zaro tushunish va maslahat berish uchun platformani taqdim etadi. Mentorlik dasturlari talabalarga sog'liqni saqlash muhitining murakkabligi bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsatishi, kuchli professional o'ziga xoslikni rivojlantiradigan hissiy yordam va professional yo'l-yo'riq ko'rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, sog'lomlashtirish dasturlari, maslahat xizmatlari va stressni boshqarish bo'yicha seminarlar orqali institutsional yordam talabalarni kasbning hissiy talablarini qondirish uchun zarur vositalar bilan jihozlashi mumkin. Qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini yaratish muammolar haqida suhbatni rag'batlantiradi va o'quvchilarning sog'lom va bardoshli kasbiy shaxsiyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan g'amxo'rlik hamjamiyatini rivojlantiradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy holat resurslardan foydalanish, tarmoq imkoniyatlari va hattoki ta'lim muassasalarini tanlashga ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida kasbiy tayyorgarlik va tajribaga ta'sir qiladi. Ijtimoiy-iqtisodiy muhitdan past bo'lgan talabalar yuqori sifatli ta'lim, murabbiylik va hatto professional kiyim yoki klinik joylarga tashishda jiddiy muammolarga duch kelishi mumkin, bu ularning ishonchi va professional xulq-atvoriga ta'sir qilishi mumkin.

Ta'lim dasturlarida ushbu ta'sirlarni to'liq tushunish va strategik yaxshilash talabalarning kasbiy talablarga moslashuvchanligi va tayyorgarligiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ijobiy ijtimoiy muloqotlarni rag'batlantiruvchi va mustahkam qo'llab-quvvatlovchi tizimlarni ta'minlovchi muhitni yaratish orqali ta'lim muassasalari kelajakdagi hamshiralalar sog'liqni saqlash tizimidagi murakkabliklar bilan samarali va tuyg'ular bilan shug'ullanishga tayyor bo'lishiga yordam beradi.

Adabiyotlar.

1. Абдуллаева М.М. Профессиональная идентичность личности // Психологический журнал. – 2004. – Т. 25, № 2. – С. 86-95.
2. Абульханова-Славская К.А. Типология личности и некоторые задачи психологической службы в вузе // Психологическая служба вуза: принципы, опыт работы; под ред. Б.Б. Коссова. – М., 1993. – С. 33-43.
3. Акбиева З.С., Терновская О.П., Шнейдер Л.Б. Психология карьеры и профессионально-релевантное поведение специалиста – М.; Воронеж, 2008. – 328 с.
4. Ананьев Б.Г. Психология чувственного познания – М.: Наука, 2001. — 279 с.
5. Асмолов А.Г. Психология личности: культурно-историческое понимание развития человека – М.: Академия, Смысл, 2007 – 528 с.
6. Белинская Е.П. Временные Аспекты «Я» концепции и идентичности // Мир психологии. – 1999. – № 3. – С. 140 - 147.
7. Деркач А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн. 5: Акмеологические технологии диагностики и актуализации личностно-профессионального роста – М.: Изд-во РАГС, 2001. – 541 с.
8. Эриксон Э. Детство и общество; пер с англ. и научный ред. А.А. Алексеева – СПб.: Летний сад, 2000. – 415с.
9. Маслоу А. Мотивация и личность – СПб.: Питер, 2008. - 478 с